

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
TÜRKİYE KÜLTÜR PORTALI PROJESİ

TARİH
TÜRKİYE TARİHİ
OSMANLI DEVRİ
OSMANLI DEVLET TEŞKİLATI

Prof. Dr. Abdulhaluk Mehmet ÇAY

2009
ANKARA

4.2.2. Osmanlı Devlet Teşkilatı

Anahtar Kelimeler: Osmanlı tarihi, Osmanlı devlet teşkilâtı, Osmanlı memleket yönetimi, Toprak yönetimi, Ordu teşkilâtı, Osmanlılarda eğitim-öğretim, maliye, dil, edebiyat, sanat.

Hükümdarlık anlayışı Osmanlılarda aynı şekilde devam etmiştir. Osmanlı soyundan gelen hükümdarlar devleti yönetmişlerdir. Hükümdarlık babadan oğula intikal etmektedir. Hükümdar soyuna mensup her üyenin devlet ve memleket idaresinde aynı hakka sahip olma geleneği Osmanlılarda da devam etmiş ve taht kavgalarına sebep olmuştur. Bunu önlemek için **Fatih Sultan Mehmed** bir kanun yaparak tahta çıkan hükümdarın memleket ve devletin bekâsı için hânedan soyunun erkek üyelerini öldürmesi geleneğini getirdi. Bu kanun **I. Ahmed** (1603-1617)'e kadar devam etti. I. Ahmed zamanında bu kanun değiştirilerek soyun en yaşlı ve en bilgili üyesinin hükümdar üyesi olması ilkesi getirildi.

Hükümdarın en büyük yardımcısı **Divân-ı Hümayûn** idi. Divân siyasî, idarî, askerî, şer'î ve malî konuları görüşen, kararlar alan, büyük ve önemli davalara bakan, temyiz görevi gören bir kuruluştur. Divân'a ilk zamanlar padişahlar başkanlık ederlerdi. Fatih'ten itibaren bu usul kaldırılmış, sadrazamlar başkanlık etmeye başlamışlardır. Divân üyeleri şunlardır: **Vezir-i âzam, vezirler, kazaskerler, defterdarlar, Nişancı, Reisülküttab, Şeyhülislâm**. Vezir-i âzam padişaha mutlak surette vekâlet ederdi. Padişahın mührünü taşırdı. Fatih zamanında sayısı 4 olan vezirler, Kanunî zamanında 7'ye çıkmıştır. Daha sonra vezir sayısı arttırılmış, divân üyesi vezirleri bunlardan ayırmak için bunlara "**Kubbealtı Vezirleri**" denilmiştir. Kazaskerler şer'î hükümleri veren bir makamdı. Kadı ve müderris tayinlerini yaparlardı. Fatih zamanına kadar sayısı bir iken, Fatih'ten sonra Anadolu ve Rumeli Kazaskeri olmak üzere ikiye çıkarılmışlardır. Rumeli Kazaskeri rütbece diğerinden daha üstündü. Malî işlere bakan makam defterdarlık idi. İlk zamanlar bunların sayısı bir iken, Fatih'ten sonra ikiye çıkarılmıştır. Nişancı, yabancı hükümdarlara, valilere, beylere yazılacak mektup, ferman, ahitnâme, menşûr gibi yazıları hazırlar, padişahın mührü anlamına gelen tuğrayı çekerdi. Dışişleri, tapu ve kadastro işleri de bunlara aitti. Başlangıçta bunların yardımcısı durumunda olan **Reisülküttaplar** daha sonra yalnızca dışişlerine bakan bir makam hâline gelmiştir. Şeyhülislâmlık makamı daha önceleri yalnızca dinî hususlarda fetva vermekle görevli bir makam iken, Kanûnî'nin şeyhülislâmı **Ebussud Efendi**'den sonra kadı ve müderris tayinlerini de yapmaya başlamıştır. Bunların dışında divâna lüzumu hâlinde Yeniçeri Ağası, Kaptanpaşa da katılırlardı.

4.2.3. Osmanlı Memleket Yönetimi

Anahtar Kelimeler: Osmanlı tarihi, Osmanlı devlet teşkilâtı, Osmanlı memleket yönetimi, Toprak yönetimi, Ordu teşkilâtı, Osmanlılarda eğitim-öğretim, maliye, dil, edebiyat, sanat.

Memleket birçok eyaletlere bölünmüştü. Eyaletler sancaklara, sancaklar kazalara, kazalar nahiyelere ayrılırdı. Eyaletler ilk zamanlarda beylerbeyi rütbesindeki valiler tarafından yönetilirken, XVI. yüzyıldan sonra vezirler tarafından yönetilmeye başlanılmıştır. Sancaklarda **Sancakbeyleri** ile adlî işlere bakan **kadılar** bulunurdu. Kazaları kadılar idare eder, güvenlik işlerinden **Sübaşılar** sorumlu olurlardı. Nahiyeleri ise sübaşılar yönetirdi. İstanbul başkent olması hasebiyle ayrı bir yönetimi vardı. İstanbul'un güvenlik işleri **Yeniçeri Ağası** ile **İstanbul Sübaşısı**'na aitti. Belediye işlerine **Şehir Emîni**, adlî işlere ise **Taht Kadısı** denilen kişiler bakardı. Eyaletler özellikleri bakımından üçe ayrılırdı:

- a.** Merkeze bağlı eyaletler. Merkezden gönderilen beylerbeyleri tarafından yönetilirdi. Saliyânesiz eyaletler de denir. **Rumeli, Anadolu Eyaletleri** gibi.
- b.** Fetihden önceki durumlarını aynen koruyan idarî ve malî bakımdan genel hükümler dışında tutulmuş eyaletler. Seliyâneli eyaletler de denir. Mısır, Yemen, Habeş, Basra, Bağdat, Tunus, Cezayir gibi.
- c.** Bağlı hükümetler ve beylikler. Bunlar içişlerinde serbest, dış işlerinde Osmanlı İmparatorluğu'na bağlı beyliklerdir. Eflak, Boğdan, Kırım gibi.

4.2.4. Toprak Yönetimi

Anahtar Kelimeler: Osmanlı tarihi, Osmanlı devlet teşkilâtı, Osmanlı memleket yönetimi, Toprak yönetimi, Ordu teşkilâtı, Osmanlılarda eğitim-öğretim, maliye, dil, edebiyat, sanat.

Kısaca Tımar sistemi de denilen ve XVI. yüzyılın sonlarına kadar mükemmel bir şekilde işleyen bir toprak sistemi vardı. Devlet toprakları şu şekilde dağıtmıştır:

a. Dirlik: Devlet tarafından gerek hizmet erbabına ve gerekse savaşlarda başarılı askerlere maaş karşılığı olarak geliri bırakılan toprak parçalarıdır. Bu da büyüklüğüne göre üçe ayrılır.

Has: Yıllık geliri 100.000 akçeden fazla olan arazilerdir.

Zeamet: Yıllık geliri 20.000-100.000 akçe olan arazilerdir.

Tımar: Yıllık geliri 3.000-20.000 akçe olan arazilerdir. Tımarlar da veriliş tarzlarına göre üçe ayrılır: **Mustahfaz tımarı, eşkinici tımarı, hizmet tımarı.**

Dirlik sahipleri gelirlerinin bir miktarını kendi geçimleri için ayırırlar, geriye kalanı ile sayısı gelirin büyüklüğüne göre değişen asker beslemekle yükümlü idiler. Böylece devlet hazinesinden para ödenmeksizin tımarlı sipahi adı verilen ve ordunun temelini teşkil eden askerî sınıf ayakta tutulurdu.

b. Yurtluk arazi: Herhangi bir yerin gelirinin bırakılmasıdır. Tımandan farkı, **kayd-ı hayat** şartı ile verilmesidir. Yurtluk sahibi ölünce toprağı devletçe geri alınır.

c. Ocaklık arazi: Tersane ve diğer ordu hizmetleri için geliri bırakılan arazilerdir.

Gerek ocaklık ve gerek yurtluk arazilerin verilmesinde herhangi bir hizmet aranmazdı. Hudut kalelerinin korunması için tahsis edilirdi.

d. Mukataa arazi: Hazineye ait arazilerin belirli bir bedel karşılığı olarak iltizama verilmesidir. Bu arazilerin verilmesi 2 veya 3 yılda bir yenilenirdi.

e. Vakıf arazi: Geliri cami, medrese, köprü, çelme, han, hastane gibi hayır kurumlarına bırakılan arazilerdir. Satılamaz, satın alınamaz, miras bırakılamazdı.

4.2.5. Ordu Teşkilâtı

Anahtar Kelimeler: Osmanlı tarihi, Osmanlı devlet teşkilâtı, Osmanlı memleket yönetimi, Toprak yönetimi, Ordu teşkilâtı, Osmanlılarda eğitim-öğretim, maliye, dil, edebiyat, sanat.

Devrin en mükemmel ordusunu kuran Osmanlılar zamanında kara ordusu üç kısımda mütalaa edilirdi:

a. Kapıkulu askerleri: Devletin maaş verdiği askerdi. Her üç ayda **ulûfe** adı altında maaş alırlardı. Bunlar atlı ve yaya olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

Kapıkulu piyadeleri: **Yeniçeriler, Acemi Ocağı, Cebeciler, Topçular, Top Arabacıları, Humbaracılar, Lâğımçılar** gibi sınıflara ayrılırdı. Yayaların en önemli sınıf Yeniçeri Ocağı idi. 1362 yılında **Sultan I. Murad** tarafından kurulan bu teşkilât, 1826 yılına kadar varlığını sürdürmüştür.

Kapıkulu süvarileri: **Sipahiler, Silahtarlar, Sağ ve Sol Ulûfeciler, Sağ ve Sol Garibler.**

b. Eyalet askerleri ve tımarlı sipahiler: Savaş zamanlarında eyaletlerden savaşa katılmak için gelen, sulh zamanlarında eyaletlerin korunması ile uğraşan askerî bir sınıftır. **Topraklı süvari (tımarlı sipahiler), yerli kulu askeri ve eşkinciler** olmak üzere dört büyük sınıfa ayrılırdı.

c. Yardımcı kuvvetler ve Akıncılar: **Kırım Hanlığı, Eflak ve Boğdan** gibi beyliklerin askerleridir. Bilhassa tamamen süvari olan sayısı 100.000'e kadar çıkan Kırım kuvvetleri oldukça önemlidir. **Akıncı Ocağı** ise sınır boylarında yaşarlar. Yaz-kış demeden düşman arazisine baskınlar düzenlerler. Sefer esnasında orduya yol gösterirler, ana ordunun emniyetini sağlar, keşif görevi yaparlardı. Ayrıca yardımcı kuvvetler arasında **Azaplar, yayalar, müsellemler, saklar ve yürükleri** de sayabiliriz.

Osmanlı donanması genel olarak **ince donanma, çektiri sınıfı ve kalyon sınıfı** olmak üzere üç bölümden ibaretti. Karasıoğulları'nın Osmanlı topraklarına katılmasıyla Osmanlı donanması güçlenmeye başladı. Bu konuda en büyük çabayı **Fatih Sultan Mehmed** gösterdi. Yavuz Sultan Selim zamanında **Barbaros Kardeşler** ve buna bağlı Türk korsanları yetiştiler. Bunların **Kanunî** zamanında Osmanlı hizmetine girmeleri Akdeniz'i bir Türk gölü hâline getirmiştir. XVI. yüzyılda her türlü savaş ve ticaret gemileri Türk tersanelerinde yapılabiliyordu. En ünlü Türk amiralleri arasında **Kemal** ve **Burak Reis** (II. Bayezid devri), **Barbaros Hayreddin Paşa, Oruç Reis, Turgut Reis, Salih Reis, Seydi Ali Reis, Piri Reis** (Kanunî devri), **Uluç Ali Paşa** (II. Selim zamanı), **Cezayirli Hasan Paşa**'yı sayabiliriz.

4.2.6. Osmanlılarda Eğitim-Öğretim

Anahtar Kelimeler: Osmanlı tarihi, Osmanlı devlet teşkilâtı, Osmanlı memleket yönetimi, Toprak yönetimi, Ordu teşkilâtı, Osmanlılarda eğitim-öğretim, maliye, dil, edebiyat, sanat.

Osmanlılarda eğitimin temeli medrese eğitimine dayanır. Kuruluş ve yükseliş dönemlerinde dinî bilgilerin dışında müspet bilimlere de oldukça önem verilmiştir. İlmî rütbelere imtihanlar sonunda kazanılırdı. Duraklama döneminde dinî bilimler ağırlık kazanmaya başlayınca medrese eğitim ve öğretiminde de gerileme başlamıştır. İlk zamanlarda, Selçuklu medreselerinin bir devamı olarak görülen medrese teşkilâtı ilk olarak Fatih zamanında bir düzene konulmuştur. Fatih Sultan Mehmed **Sahn-ı Seman** adı verilen medreseleri yaptırarak devrin en büyük ilmî kurumunu oluşturmuştur. Bu medreseye hazırlık olarak **Tetimme** adı verilen hazırlık medresesi de yaptırılmıştır. Daha sonra Kanunî Sultan Süleyman, Süleymaniye Medreseleri'ni yaptırmıştır. İmparatorluğun en büyük ilmî kuruluş hâline getirilen Süleymaniye Medreseleri 6 medreseden oluşmuştur. Bunlar, **Dar'ül Hadis, Tıp, Tabiat, Riyaziye, Dinî ve Hukukî İlimler, Edebiyat Öğrenimi** gibi bölümlerdi. Fatih'in yaptırdığı medreselerde ise **Fıkıh, Kelâm, Tefsir, Arap Dil Bilimi** gibi bölümler vardı. Ayrıca devlet memuru yetiştirmek üzere bir de **Enderun** mektebi vardı.

4.2.7. Maliye

Anahtar Kelimeler: Osmanlı tarihi, Osmanlı devlet teşkilâtı, Osmanlı memleket yönetimi, Toprak yönetimi, Ordu teşkilâtı, Osmanlılarda eğitim-öğretim, maliye, dil, edebiyat, sanat.

Osmanlı maliyesi madenî para “**akçe**” üzerine kurulmuştur. İlk gümüş akçe Sultan Orhan zamanında kestirilmiş, altın akçe ise Fatih Sultan Mehmed zamanında kestirilmiştir. Devletin malî kaynakları şunlardı: Müslüman halktan alınan arazi vergisi (öşür) ve hayvan vergisi, Hıristiyan halktan alınan haraç ve cizye, savaşlarda elde edilen ganimetin beşte biri (**hums-u şeriye**), maden, orman, tuz ve gümrük gelirleri, bağlı devletlerden gelen vergi ve hediyeler. Giderlerin büyük bir kısmını askere, devlet adamlarına ve ulema sınıfına verilen maaşlar teşkil ederdi. Artan miktarlar ise memleketin bayındırlık işlerine sarfedilirdi. XIX. yüzyıl ortalarına kadar devlet kendi yağı ile kavrulmuştur.

4.2.8. Dil, Edebiyat, Sanat

Anahtar Kelimeler: Osmanlı tarihi, Osmanlı devlet teşkilâtı, Osmanlı memleket yönetimi, Toprak yönetimi, Ordu teşkilâtı, Osmanlılarda eğitim-öğretim, maliye, dil, edebiyat, sanat.

Kuruluş devirlerinde **Davud-ı Kayseri** gibi büyük bir müderris yetişirken II. Murad'ın sonlarına kadar **Türkçe** resmî dil olarak kullanılmıştır. XIV. yüzyılın en önemli edebiyatçılarından arasında **Ahmedî, Şeyhî, Sinan, Süleyman Çelebi** ve **Ahmed Daî**'yi sayabiliriz. Kuruluş devirlerinde yapılan sanat eserleri arasında Bursa'daki **Ulu Cami, Yeşil Cami** ve **Yeşil Türbe**; Edrine'deki **Muradiye Üç Şerefeli** ve **Eski Camiler** zikredilebilir. Çinicilik, oymacılık, tezhib, nakkaşlık gibi güzel sanat dallarında da büyük ilerlemeler olmuştur.

XV. yüzyılda yetişen ilim adamları arasında matematikçi **Ali Kuşçu, Mirim Çelebi**, devrin müderrislerinden **Molla Güranî, Molla Zeyrek, Hoca zâde, Hâtipzâde**'yi sayabiliriz. Devrin ünlü edipleri arasında **Sinan Paşa** ile **Ahmed Paşa** oldukça önemlidir. Fatih Sultan Mehmed de devrin şairleri arasındadır. Şiirlerinde **Avnî** mahlâsını kullanırdı.

Mimar Ayaz, Mimar Kemaleddin ve **Mimar Hayreddin** Osmanlılar'ın ilk büyük mimarlarındandır.

XVI. yüzyılın en büyük bilginleri arasında **Zembilli Ali Cemli Efendi, İbni Kemal, Ebussud Efendi, Mirim Çelebi, Seydi Ali Reis**'i sayabiliriz. Matematik alanında **Mirim Çelebi**, tıp dalında **Ahi Ahmed Çelebi** yetiştiler. Dil ve edebiyat alanında ise **Fuzulî, Bakî, Hayalî, Nev'i** ve **Lâmîî** gibi divân şairleri, **Kul Mehmed, Öksüz Dede** gibi halk edebiyatçıları yetiştiler. Tarihçiler arasında **Lütfi Paşa, Hoca Saadeddin Efendi, Ali Efendi, Selânikî** yetiştiler. Mimarlık alanında büyük Türk mimarı **Koca Sinan** yetişti. Ömrü boyunca 323 bina yapan Mimar Sinan'ın en önemli eserleri arasında **Şehzâde Camii, Süleymaniye Camii**, Edirne'deki **Selimiye Camii, Mihrimah Sultan Camii, Rüstem Paşa Camii**'ni sayabiliriz. Nakkaşlık, çinicilik, hattatlık, tezhiblik, mücellitlik gibi sanat dallarında da büyük ilerlemeler kaydedilmiştir. Bu dönem denizcilerinden **Pirî Reis**'in "**Kitab-ı Bahriye**" adlı eseri ile **Seydi Ali Reis**'in "**Mir'at-ül Memâlik**" adlı eserleri de oldukça önemlidir.

XVII. yüzyılda yetişen **Nef'i, Şeyhülislâm Yahya** ve **Nailî** Türk klasik şiirinin en büyük şairleridirler. Felsefe alanında **Nabi** ve **Nev'izâde Ataî**, Türk halk edebiyatında **Kuloğlu, Âşık Ömer, Gevherî, Karacaoğlan** yetişmişlerdir. Bu devirde yaşamış olan büyük Türk bilgini **Kâtip Çelebi (Hacı Kalfa)**, coğrafya dalında **Cihan-nüma**, bibliyografya dalında **Keşf'üz-Zünûn, Atlas Minor** tercümesi gibi değerli eserler yazmıştır. Gene devrin büyük seyyahı **Evliya Çelebi**, tarih dalında **Solakzâde, Müneccimbaşı, Naima**'nın eserlerinden başka devlet teşkilâtı ve devlet düzeninde görülen bozuklukların düzeltilebilmesiyle ilgili olarak kaleme alınan **Koçi Bey Risalesi** oldukça önemlidir.

Bu dönemde yapılan Sultanahmet Camii **Mimar Mehmed Ağa**'nın eseridir. Bu camide Mehmed Ağa klasik üsluptan ayrılarak yeni bir şekil vermeye çalışmıştır. Topkapı Sarayı'nda **IV. Murad** tarafından iki seferin hatırasına yaptırılan **Bağdat** ve **Revan** Köşkları yalnızca XVII. yüzyılın değil, Türk sanatının en güzel örnekleridir.

XVIII. yüzyılda ise **Nabi, Nedim, Koca Ragıp Paşa, Osmanzâde Talip, Fıtnat Hanım** ve **Şeyh Galib** gibi edipler yetişti. Sanat eseri olarak bu devirden **III. Ahmed Çeşmesi** ve **I. Mahmud Çeşmesi** kalmıştır.

XIX. asırda özellikle Tanzimat Devri'nde Türkçe'nin yabancı terim ve deyimlerden kurtarılmasına çalışıldı: Sade bir Türkçe ile şiirler ve yazılar yazılmaya başlandı. **Şinasi, Ziya Paşa, Namık Kemal** makale, tiyatro ve roman türlerinde eserler verdiler. II. Abdülhamid devrinde **Tevfik Fikret, Halit Ziya** ve **Cenap Şhabeddin** “**Servet-i Fünûn**” adıyla yeni bir edebî akımın öncülüğünü yaptılar. Dildeki sadeleşmeyi terk ederek sanat uğruna Arapça ve Farsça terimlere ağırlık verdiler. II. Meşrutiyet'le birlikte “**Fecri âti**” adıyla anılan yeni bir edebî cereyan görüldü. Bunun temsilcileri arasında **Ahmed Haşim, Faik Ali, Celâl Sahir** ve **Refik Halid**'i görüyoruz. Bu arada millî edebiyat akımı da oldukça gelişti. **Mehmed Emin Yurdakul, Ziya Gökalp, Fuat Köprülü, Yusuf Akçura, Ömer Seyfeddin, Ali Canip** gibi kişiler yetişti.

Bu dönemde Avrupa'dan alınan borç paralarla **Dolmabahçe, Beylerbeyi** ve **Çırağan** Sarayları yaptırıldı.

4.2.9. Kronoloji

- Osmanlı Devleti'nin kurulması.....1299
- Bursa'nın fethi.....1326
- Hacı Bektaş Veli'nin vefatı.....1337
- Osmanlılar'ın Rumeli'ye geçileri.....1353
- Edirne'nin fethi.....1362
- I. Kosova Savaşı.....1389
- Niğbolu Savaşı.....1396
- Timur'un Sivas'ı ve Suriye'yi ele geçirmesi.....1400-1401
- Ankara Savaşı, Fetret Devri'nin başlaması.....1402
- Çelebi Mehmed tarafından Bursa'da Yeşil Cami ve külliyesinin yaptırılması.....1417
- Mekke'ye Osmanlı hükümdarları tarafından her yıl surre gönderilmesi
usulünün başlaması ve Nakîbü'l-Eşrafîlik memuriyetinin kurulması.....1418
- Samavna Kadısı oğlu Şeyh Bedreddin'in Serez'de idam edilmesi.....1420
- Bursa'da Ulu Cami'nin yapılması.....1421
- Süleyman Çelebi'nin ölümü.....1422
- Edirne'de Üç Şerefeli Cami'nin yapılması.....1426
- Türk mutasavvıfı Hacı Bayram-ı Velî'nin vefatı.....1429
- Varna Savaşı, Edirne-Segedin Antlaşması.....1444
- II. Kosova Savaşı.....1448
- İstanbul'un fethi.....1453
- Fâtih tarafından İstanbul'da Eyüb Camii'nin yaptırılması.....1458
- Sırbistan'ın fethi.....1459
- Trabzon'un fethi.....1461
- Bugün Topkapı Sarayı adını taşıyan “Sarayı Cedîd-i Âmire”nin temelinin
Atılması.....1462

➤ Bosna'nın Osmanlılar'a bağlanması.....	1463
➤ Otlukbeli Savaşı.....	1473
➤ Bilgin Ali Kuşçu'nun vefatı.....	1474
➤ Osmanlı-Venedik Antlaşması.....	1479
➤ Ünlü Fıkıh Bilgini Molla Hüsrev'in ölümü.....	1480
➤ Sinan Paşa'nın ölümü.....	1486
➤ Amerika Kıtası'nın keşfi, Müslümanlar'ın ve Yahudiler'in İspanya'dan Kovalması ve Osmanlılarca kurtarılması.....	1492
➤ Türk Amirali Pirî Reis'in bir dünya haritası yapması.....	1513
➤ Çaldıran Savaşı.....	1514
➤ Mercidabık Savaşı.....	1516
➤ Ridaniye Savaşı.....	1517
➤ Belgrat'ın fethi.....	1521
➤ Pirî Reis'in Kitab-ı Bahriye'yi yazması.....	1521-1526
➤ Rodos'un fethi.....	1522
➤ Mohaç Savaşı.....	1526
➤ I. Viyana Kuşatması.....	1529
➤ Osmanlılar'ın Bağdat ve Tebriz'i alması.....	1534
➤ Fransa ile ilk ticaret antlaşmasının imzalanması.....	1535
➤ Preveze Deniz Savaşı.....	1538
➤ Macaristan'ın bir Osmanlı eyaleti hâline getirilmesi.....	1541
➤ Mimar Sinan tarafından İstanbul'da Şehzade Camii'nin inşası.....	1544-1548
➤ Pirî Reis tarafından Aden'in tekrar alınması.....	1548
➤ Maskat'ın Pirî Reis tarafından alınması.....	1552
➤ Süleymaniye Camii'nin yedi yılda tamamlanıp ibadete açılması.....	1557

➤ Matematik ve tarih bilgini, hattat ve nakkaş Matrakçı Nasuh'un ölümü.....	1563
➤ Kıbrıs'ın fethi ve İnebahtı Deniz Savaşı.....	1571
➤ 1569'da Mimar Sinan tarafından inşasına başlanan Selimiye Camii'nin tamamlanması.....	1572
➤ Şeyhülislâm Ebussuud Efendi'nin vefatı.....	1572
➤ Mimar Sinan'ın vefatı.....	1588
➤ Tarihçi Mustafa Âli'nin ölümü.....	1600
➤ Tarihçi Şeyhülislâm Hoca Saadeddin Efendi'nin ölümü.....	1600
➤ Şâir Bâkî'nin ölümü.....	1600
➤ Zitvatoruk Antlaşması.....	1606
➤ Osmanlılar ile Hollandalılar arasında ilk ticaret antlaşması.....	1612
➤ Kasr-ı Şirin Antlaşması.....	1639
➤ Hacı Halife lâkabı ile anılan Kâtip Çelebi Mustafa Efendi tarafından Mercator'un Atlas Minor adlı eserinden faydalanılmak suretiyle Cihannümâ ve Keşfü'z-zünûn adlı İslâm fikir eserlerinin metodik Bibliyografyasının yazılması.....	1651
➤ Vasvar Antlaşması.....	1664
➤ Girit'in fethi.....	1669
➤ Evliyâ Çelebi'nin ölümü.....	1682
➤ II. Viyana Kuşatması.....	1683
➤ Karlofça Antlaşması.....	1699
➤ Prut Antlaşması.....	1711
➤ Nâbi'nin ölümü.....	1712
➤ Pasarofça Antlaşması, Lâle Devri'nin başlaması.....	1718
➤ Osmanlılar'da ilk Türk matbaasının açılması.....	1727
➤ Türkiye'de ilk kitap olarak Vankulu Lügati'nin basılıp yayımlanması.....	1729
➤ Nakkaş Levnî'nin ölümü.....	1732
➤ Belgrat Antlaşması.....	1739

- Fransa ile kapitülasyonların yenilenmesi.....1740
- Nurosmaniye Camii'nin yapılması.....1748-1755
- Lâleli Camii'nin yapılması.....1763
- Erzurumlu İbrahim Hakkı'nın vefatı.....1772
- Deniz Harp Okulu'nun açılması.....1773
- Küçük Kaynarca Antlaşması.....1774
- Ruslar'ın Kırım'ı işgali.....1783
- III. Selim'in ıslahat hareketlerine başlaması.....1789
- Zıştovi Antlaşması.....1791
- Yaş Antlaşması.....1792
- Sırp isyanının başlaması.....1804
- Bükreş Antlaşması.....1812
- Viyana Kongresi.....1815
- Türkiye ile Amerika Birleşik Devletleri arasında ilk diplomatik temaslara başlaması.....1820-1830
- Yunan isyanının başlaması.....1821
- Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılması.....1826
- Edirne Antlaşması.....1829
- Osmanlı Devleti'nin resmî gazetesi olmak üzere Takvim-i Vekâyi'nin ve onun Fransızca baskısı olan Le Moniteur Ottoman'ın yayımına başlanması.....1831
- Kütahya ve Hünkâr İskelesi Antlaşmaları.....1833
- Redif birliklerinin kurulması ve Kara Harp Okulu'nun açılması.....1834
- Tanzimat Fermanı'nın ilânı.....1839
- Londra Konferansı.....1840
- Boğazlar Sözleşmesi'nin imzalanması.....1841

- Osmanlı parasının Avrupa sistemine uydurulması.....1844
- Bestekâr Hamamîzâde İsmail Dede Efendi'nin ölümü.....1845
- Dârülfünûn-ı Osmanî adı ile Türkiye'de bir üniversite kurulmasının kararlaştırılması ve binanın yapımına başlanması.....1846
- İlk öğretmen okulunun açılması.....1848
- Encümen-i Dâniş'in kurulması.....1851
- Kırım Savaşı'nın başlaması.....1853
- Paris'te Mekteb-i Osmanî'nin açılışı.....1855
- Islahat Fermanı, Paris Antlaşması.....1856
- Maarif Nezareti'nin kurulması.....1857
- Reşid Paşa'nın ölümü.....1857
- İlk kız rüştiyesinin açılması.....1858
- Mülkiye Mektebi'nin açılması.....1859
- Türkiye'de ilk özel gazete olan Tercüman-ı Ahvâl'in Şinasi ve Agâh Efendiler tarafından yayımına başlanması.....1860
- Cemiyet-i İlmiye-i Osmaniye'nin kuruluşu. Cemiyet-i Tedris-i İslâmiye'nin Kuruluşu.....1861
- Robert Kolei'nin açılması, İstanbul'da açılan ilk Darülfünun'da öğretime başlanması, Türkiye'de ilk defa posta pulunun kullanılması.....1863
- Vilayet Nizamnamesi'nin yayımlanması.....1864
- İstanbul'da Maarif Nezareti tarafından Tercüme Cemiyeti'nin kuruluşu.....1865
- İzmir-Aydın arasında Türkiye'de ilk demiryolunun işletmeye açılması.....1866
- Mülkiye ve Tıp Okulu'nun açılışı, Ali Suâvi tarafından sonradan Londra'da da yayımlanan Muhbir Gazetesi'nin çıkarılması, “**Memleket Sandıkları**” adı altında sonradan Ziraat Bankası'na esas teşkil eden Millî Bankanın Midhat Paşa tarafından kuruluşu, Yeni Osmanlılar Cemiyeti'nin kurulması.....1867
- Galatasaray Sultanisi ve Sanayi Mektebi'nin açılması.....1868
- Maârif-i Umumiye Nizamnamesi, Süveyş Kanalı'nın açılması.....1869
- Dârülfünun'un kurulması.....1870

➤ Şinasi'nin ölümü.....	1871
➤ Hukuk Mektebi'nin açılması.....	1874
➤ İstanbul Konferansı, I. Meşrutiyet'in ilânı ve Kanun-i Esasî'nin kabul edilmesi.....	1876
➤ İlk Osmanlı Meclisi'nin açılması.....	1877
➤ Ayastefanos ve Berlin Antlaşmaları, İngilizler'in Kıbrıs'ı işgâli.....	1878
➤ İstanbul Asâr-ı Âtika Müzesi'nin Çinili Köşk'te halka açılması.....	1880
➤ Fransa'nın Tunus'u işgali.....	1881
➤ İngilizler'in Mısır'ı işgali.....	1882
➤ İstanbul'da İttihad ve Terakkî Cemiyeti'nin gizli olarak kuruluşu.....	1889
➤ İstanbul'a ilk otomobilin getirilmesi.....	1895
➤ Tarih-i Cevdet ve Kısas-ı Enbiyâ müellifi Ahmed Cevdet Paşa'nın ölümü.....	1895
➤ İstanbul Darülfünunu'nun “ Darülfünun-ı Şâhâne ” adı altında ve 3 fakülte hâlinde yeniden teşkilâtlandırılarak dördüncü defa açılması.....	1900
➤ Ressam Ahmed (Şeker) Paşa'nın ölümü.....	1907
➤ İkinci Meşrutiyet'in ilânı.....	1908
➤ 31 Mart Olayı.....	1909
➤ Trablusgarp Savaşı.....	1911
➤ Uşi Antlaşması, Balkan savaşlarının başlaması, Arnavutluk'un bağımsızlık kazanması.....	1912
➤ Balkan savaşlarının sona ermesi.....	1913
➤ Birinci Dünya Savaşı'nın başlaması.....	1914
➤ Çanakkale Zaferi.....	1915
➤ İnas Darülfünunu adı ile yalnız kızlara mahsus üç şubeli bir üniversitenin İstanbul'da açılması.....	1915
➤ Rus İhtilâli ve Rusya'nın savaştan çekilmesi.....	1917
➤ Türkiye'de takvimin Greguar sistemine uydurulması.....	1917

- Birinci Dünya Savaşı'nın sona ermesi, Wilson Bildirisi, Mondros Ateşkes Antlaşması 1918
- Sevr Antlaşması.....1920
- Saltanatın kaldırılması ve Osmanlı Devleti'nin sona ermesi.....1922

Kaynak (Source):

Gazi Ahmet Muhtar Paşa; **Anadolu'da Rus Muharebesi, 1876-1877, C. 1**, Haz. Enver Yaşarbaş, İstanbul 1985, s. 294.

Gazi Ahmet Muhtar Paşa; **Anadolu'da Rus Muharebesi, 1876-1877, C. 2**, Haz. Enver Yaşarbaş, İstanbul 1985, s. 272.

Ahmet Refik (Altınay), **Lâle Devri**, İstanbul-?, s. 120.

Yzb. Alâettin-Yzb. Cavit; **İkinci Viyana Muhasarası, 1683**, İstanbul 1933, s. 28.

Anagnostis, Johannes; **Selânik (Thessaloniki)'in Son Zaptı Hakkında Bir Tarih Sultan II. Murad Dönemine Ait Bir Bizans Kaynağı**, Haz. Melek Delilbaşı, Ankara 1989, s. XII + 70 + 33 Tıpkı Basım + 8 Fotoğraf.

Ankara Meydan Muharebesi (1402), Ankara 1995, s. 114 + 32 Harita, Kroki ve Resim.

Aspinall, C. F.-Oglander; **Büyük Harbin Tarihi, Çanakkale Gelibolu Askerî Harekâtı, I. Cilt, Seferin Başlangıcından 1915 Mayısına Kadar**, Çev. Tahir Tunay, İstanbul 1939, s. VIII + 406 + [I. Cildin Lâhika ve Haritaları, Çev. Yzb. Avni, s. 76] + Haritalar.

Aspinall, C. F.-Oglander; **Büyük Harbin Tarihi, Çanakkale Gelibolu Askerî Harekâtı, II. Cilt, 1915 Mayısından Tahliyeye Kadar**, Çev. M. Hulusi, İstanbul 1940, s. VI + 484 + [II. Cildin Lâhika ve Haritaları, Çev. Yzb. Sait, s. 82] + Haritalar.

Avcı, Orhan; **Irak'ta Türk Ordusu (1914-1918)**, Ankara 2004, s. 333.

Babinger, Franz; **Fatih Sultan Mehmed Ve Zamanı**, Çev. Dost Körpe, İstanbul 2003, s. 480.

1911-1912 Osmanlı-İtalyan Harbi ve Kolağası Mustafa Kemal, Ankara 1984, s. 224 + 2 Harita + 16 Kroki + 13 Resim.

1328-1329 Balkan Harbi, Trakya Seferi, Cilt: 3, Karargâh-ı Umumî Dar'ül Harekâtında Lüleburgaz Meydan Muharebesi, İstanbul 1928, s. X + 298.

I. Kosova Zaferi'nin 600. Yıldönümü Sempozyumu (26 Nisan 1989), Ankara 1992, s. VIII + 54.

Carım, Fuad; **Cezayir'de Türkler, Oruç Reis, Barbaros Hayreddin Paşa, Hasan Ağa, Veli Dede, Barbaros Hasan Paşa, Aydın Reis, Salih Paşa, Uluç Ali Paşa**, İstanbul 1962, s. 122 + XXX Resim.

Carım, Fuad; **Türkler'in Denizciliği Oruç Reis ve Garb Ocakları + Hind Denizlerinde Türk-Portekiz Elleşmeleri**, İstanbul 1965, s. 132.

Childs, Timoty W.; **Trablusgarp Savaşı Ve Türk-İtalyan Diplomatik İlişkileri**, Çev. Deniz Berktaş, İstanbul 2008, s. XVIII + 333.

Crowly, Roger; **1453, Son Büyük Kuşatma**, Çev. Cihat Taşçıoğlu, Ankara 2006, s. VI + XIV + 363.

Çakmak, Fevzi; **Büyük Harpte Şark Cephesi Hareketleri, Şark Vilayetlerimizde, Kafkasya'da Ve İran'da (1935'te Akademide Verilen Konferanslar)**, Ankara 1936, s. 363.

Çanakkale Muharebeleri, 75 nci Yıl Armağanı, Ankara 1990, s. VIII + 188 + 28 Ek.

Çanakkale Savaşları Sebep ve Sonuçları Uluslararası Sempozyumu (Çanakkale, 14-17 Mart 1990), Ankara 1993, s. IV + 182.

Divitçiođlu, Sencer; **Osmanlı Beyliđi'nin Kuruluşu**, İstanbul 1996, s. 134.

Downey, Fairfax; **Kanuni Sultan Süleyman**, Çev. Enis Behiç Koryürek, İstanbul 1975, s. VI + 300.

Emecan, Feridun; **İlk Osmanlılar Ve Batı Anadolu Beylikler Dünyası**, İstanbul 2008, s. XVI + 236.

Erol, Mine; **Birinci Dünya Savaşı Arifesinde Amerika'nın Türkiye'ye Karşı Tutumu**, Ankara 1976, s. 88.

Gibbons, Herbert Adams; **Osmanlı İmparatorluğu'nun Kuruluşu**, Çev. Ragıp Hulusi, İstanbul 1928, s. 282.

Gökbilgin, M. Tayyib; **Kanunî Sultan Süleyman**, İstanbul 1992, s. 220.

Hacısalihioğlu, Mehmet; **Jön Türkler Ve Makedonya Sorunu (1890-1918)**, Çev. İhsan Catay, İstanbul 2008, s. XVI + 498.

Hamza, Yusuf; **Osmanlı İmparatorluğu'nda II. Meşrutiyet'in İlânı**, Üsküp 1995, s. 644.

Haniođlu, Şükrü; **Bir Siyasal Örgüt Olarak Osmanlı İttihad Ve Terakki Cemiyeti Ve Jön Türklük, Cilt I (1889-1902)**, İstanbul 1985, s. 664.

Heinzelmann, Tobias; **Osmanlı Karikatüründe Balkan Sorunu (1908-1914)**, Çev. Türkis Noyan, İstanbul 2004, s. 262.

Hocaođlu, Mehmet; **Abdulhamid Han'ın Muhtıraları (Belgeler)**, İstanbul-?, s. 240.

Hüseyin Kâzım Kadri (Şeyh Muhsin-i Fanî); **Türkiye'nin Çöküşü (II. Meşrutiyet'in Perde Arkası-Makedonya, Arnavutluk-Suriye Ve Ermenistan'ın Elden Çıkışı)**, Haz. Yılmaz Daşçıoğlu, İstanbul 1992, s. 212.

Hüseyin Kâzım Kadri; **Balkanlar'dan Hicaz'a İmparatorluğun Tavsiyesi, 10 Temmuz İnkılâbı Ve Netayici**, Haz. Kudret Büyükcoşkun, İstanbul 1992.

Kandemir, Feridun; **Medine Müdafaası, Peygamberimizin Gölgesinde Son Türkler**, İstanbul 1991, s. 580.

Kaniye Savunması Ve Tiryaki Hasan Paşa, Ankara 1986, s. 72.

Karabekir, Kâzım; **Birinci Cihan Harbine Neden Girdik, I. Cilt**, İstanbul 1994, s. 200.

Karabekir, Kâzım; **Birinci Cihan Harbine Nasıl Girdik, 2. Cilt**, İstanbul 1994, s. 464

Karabekir, Kâzım; **Birinci Cihan Harbini Nasıl İdare Ettik, Erzincan Ve Erzurum'un Kurtuluşu, 3. Cilt**, İstanbul 1994, s. 272.

Karabekir, Kâzım; **Birinci Dünya Harbini Nasıl İdare Ettik, Sarıkamış, Kars ve Ötesi, 4. Cilt**, İstanbul 1994, s. 384.

Karaca, Ali; **Anadolu Islahatı ve Ahmet Şâkir Paşa (1838-1899)**, İstanbul 1993, s. 252.

Karadeniz, Hasan Basri; **Osmanlılar İle Beylikler Arasında Anadolu'da Meşruiyet Mücadelesi**, İstanbul 2008, s. XIV + 344.

Kars, H. Zafer; **Belgelerle 1908 Devrimi Öncesinde Anadolu**, Ankara 1984, s. 158.

Kaynar, Reşat; **Mustafa Reşit Paşa Ve Tanzimat**, Ankara 1985, s. 656.

Köprülü, M. Fuad; **Osmanlı İmparatorluğu'nun Kuruluşu**, İstanbul 1981, s. 390.

Köse, Osman; **1774 Küçük Kaynarca Andlaşması (Oluşumu-Tahlili-Tatbiki)**, Ankara 2006, s. XIV + 402.

Kreutel, Richard F.; **Viyana Önlerinde Kara Mustafa Paşa**, Çev. Müjdat Kayayerli, İstanbul 1994, s. 194.

Kuran, Ercüment; **Cezayir'in Fransızlar Tarafından İşgali Karşısında Osmanlı Siyaseti (1827-1847)**, İstanbul 1957, s. 68 + 1 Harita.

Kurat, Akdes Nimet; **Prut Seferi Ve Barışı 1123 (1711), Birinci Cild**, Ankara 1951, s. 492.

Kurat, Akdes Nimet; **Prut Seferi Ve Barışı 1123 (1711), İkinci Cild**, Ankara 1953, s. (493-888) + 7 Kroki Ve Resim + 4 Harita.

Lindner, Rudi Paul; **Osmanlı Tarih Öncesi**, Çev. Ayda Arel, İstanbul 2008, s. 152.

Mardin, Şerif; **Jön Türkler'in Siyasi Fikirleri, 1895-1908** İstanbul 1983, s. 256.

Müderrişoğlu, Alptekin; **Sarıkamış Dramı**, İstanbul 2007, s. 495.

Niğbolu Meydan Muharebesi Ve Yıldırım Bayazıt, Ankara 1984, s. 90 + 6 Harita ve Kroki.

Osmanlı Belgelerinde Kırım Savaşı (1853-1856), Ankara 2006, s. XXX + 545 + 1 Ek.

Osmanlı Belgelerinde Çanakkale Muharebeleri, -I-, Ankara 2005, s. XXXVI + 696.

Osmanlı Devleti Ve Medeniyeti Tarihi, Ed. İhsanoğlu, İstanbul 1994, s. XXVIII + 868.

Öğün, Tuncay; **Kafkas Cephesi'nin I. Dünya Savaşı'ndaki Lojistik Desteği**, Ankara 1999, s. 364.

Öklem, Necdet; **1877 Meclisi Mebusanı, Bütçe-İller Kanunu, İç Tüzük Üzerinde Tartışmalar**, İzmir 1982, s. 220.

Palmer, Alan; **1853-1856 Kırım Savaşı Ve Modern Avrupa'nın Doğuşu**, Çev. Meral Gaspıralı, İstanbul 1999, s. 272.

Perjés, Géza; **Mohaç Meydan Muharebesi**, Çev. Şerif Baştav, Ankara 1992, s. XII + 72.

Runciman, Steven; **The Fall of Constantinople 1453**, Cambridge 1965, p. XIV + 256 + 1 Harita.

Shaw, Stanford J.; **Eski Ve Yeni Arasında Sultan III. Selim Yönetiminde Osmanlı İmparatorluğu (1789-1807)**, Çev. Hür Güldü, İstanbul 2008, s. XIV + 625.

Stanley, Francis; **St. Petersburg'dan Plevne'ye Gazi Osman Paşa**, Çev. Salih Cıngıllıoğlu, İstanbul 2007, s. 181.

Stoye, John; **Viyana Kuşatması**, Çev. Derin Türkömer, İstanbul 2003, s. 372.

Şakir, Ziya; **II. Abdulhamid'in Gizli Siyaseti Ve Yunan Zaferi**, İstanbul 2002, s. 172

Şapolyo, Enver Behnan; **Gazi Osman Paşa Ve Plevne Müdafaası**, İstanbul 1959, s. 252.

Şimşirgil, Ahmet; **Birincil Kaynaklardan Osmanlı Tarihi, Kayı**, İstanbul 2004, s. 224.

Şimşirgil, Ahmet; **Birincil Kaynaklardan Osmanlı Tarihi, Kayı II**, İstanbul 2006, s. 320.

Şirokorad, A. B.; **Rusların Gözünden 240 Yıl Kıran Kırana, Osmanlı-Rus Savaşları, Kırım-Balkanlar- 93 Harbi Ve Sarıkamış**, s. 568.

Varna (1444), İkinci Kosova (1448) Meydan Muharebeleri Ve II. Murad, İstanbul 1987, s. 100 + 16 Harita ve Kroki.

Tansel, Selâhattin; **Osmanlı Kaynaklarına Göre Fatih Sultan Mehmed'in Siyasî Ve Askerî Faaliyeti**, Ankara 1953, s. 356.

Tansel, Selâhattin; **Sultan II. Bayezid'in Siyasî Hayatı**, İstanbul 1966, s. 310.

Tansel, Selâhattin; **Yavuz Sultan Selim**, Ankara 1969, s. 266 + 78 Vesika.

Tepedelenlioğlu, Nizamettin Nazif; **Hürriyet'in İlâmı Ve II. Abdulhamid**, İstanbul 1999, s. 70.

Tevfik, Ebuzziya; **Yeni Osmanlılar, İmparatorluğun Son Dönemindeki Genç Türkler**, Haz. Şemsettin Kutlu, İstanbul 2006, s. 701.

Tomenendal, Kerstin; **Das Türkische Gesicht Wiens, Auf den Spuren der Türken in Wien**, Wien-Köln 2000, p. 326.

Tunaya, Tarık Zafer; **Türkiye’de Siyasi Partiler, C. 1, İkinci Meşrutiyet Dönemi**, İstanbul 1998, s. 688.

Tunaya, Tarık Zafer; **Türkiye’de Siyasi Partiler, C. 2, Mütareke Dönemi**, İstanbul 1999, s. 656.

Tunaya, Tarık Zafer; **Türkiye’de Siyasi Partiler, C. 3, İttihat Ve Terakki, Bir Çağın, Bir Kuşağın, Bir Partinin Tarihi**, İstanbul 2000, s. 800., İstanbul 1998, s. 688.

Witteck, Paul; **Osmanlı İmparatorluğu’nun Doğuşu**, Çev. Fatmagül Berktaş, İstanbul 1985.

Yurdaydın, Hüseyin G.; **Kanunî’nin Cülûsu Ve İlk Seferleri**, Ankara 1961, s. 54.

Yüceer, Nâsır; **Birinci Dünya Savaşı’nda Osmanlı Ordusu’nun Azerbaycan Ve Dağistan Harekâtı, Azerbaycan Ve Dağistan’ın Bağımsızlığını Kazanması 1918**, Ankara 1996, s. 202 + 20 Ek.

Zekeriyazâde; **Ferah, Cerbe Fetihnâmesi**, Haz. Orhan Şaik Gökyay, Ankara 1988, s. 138.

Zeyrek, Yunus; **Târih-i Osman Paşa, Özdemiroğlu Osman Paşa’nın Kafkasya Fetihleri (H. 986-988/M. 1578-1580)**, Ankara 2001, s. 210.

Haklar (Rights): (Telif ve kullanım hakları ile ilgili bilgiler.)		
5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca hazırlanan tüm içeriğin her türlü ortamda umuma arz yetkisi sınırsız süreyle Kültür Turizm Bakanlığına devredilmiştir. Bakanlık sonraki zamanlarda hazırlanan içerikle ilgili düzeltme, ekleme, silme veya yayından kaldırma hakkına sahiptir.		
Kaynağı Hazırlayan	Konu Editörü	Proje Yöneticisi
Prof. Dr. Abdulhaluk Mehmet ÇAY	Prof. Dr. Abdulhaluk Mehmet ÇAY	Prof. Dr. Hale KÜNÜÇEN